

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

SANAT EĞİTİMİ ORTAMLARINDA YARATICI DÜŞÜNCE OLANAKLARI THE CREATIVE THINKING FACILITIES AT ART EDUCATION ENVIRONMENT

Cansu ÇELEBİ EROL*

Öz

Her insan dünyaya yaratıcı bir donanımla ve yetenekleri ile gelir. Eğitiminin görevlerinden biri bireyin yaratıcı yanları bulmak ve yeteneklerini keşfederek bu doğrultuya uygun yönlendirmelerde bulunmaktır. Yaratıcı düşüncenin gelişimi ile eğitim arasında kurulan ilişkide eğitim yaşantılarının tasarımı ve bu tasarımda göz önünde bulundurulması gereken yaklaşımlar oldukça önemlidir. Eğitim yaşantıları sürecinde yaratıcı düşüncenin sanatsal etkinlikler yoluyla somutlaşması diğer bir ifadeyle dışavurumu mümkündür. Yani sanat etkinlikleri ile desteklenmiş eğitim yaşantıları yaratıcılığın, becerilerin ve algının gelişmesini sağlamaktadır. Öğrenci sanat eğitimi sürecinde edindiği deneyimlerle sanattan haz almaya başlayacak, sanat kanalıyla yaratıcılığı yansıtabileceği alanlar keşfedecektir. Sanat eğitiminin mümkün kıldığı performatif deneyimler ile öğrencinin odak konumunda olduğu, tüm süreçte aktif bir şekilde yer aldığı, yeni bir fikir ve tavır sergileme cesareti gösterebildiği esnek yaşantılar sağlanabilmektedir. Bu noktada en önemli görev eğitimcilere düşmektedir. Eğitimci, bireyi yaratıcı uğraşlar içinde olmaya yönlendirmeli, bu yönlendirmeyi yaparken sınırlandırıcı, zorlaştıran ve katı bir tavırda olmamalı, aksine bireyin karşılaştığı sorunlara çözüm üretirken yaratıcı düşünebilmesi için yeterli esnekliği sağlamalıdır. Bu açıklamaların çıkış noktasını oluşturduğu bu çalışmada, sanat eğitimi yaşantılarının bireye sunduğu olanakların yaratıcı düşünceye etkisine yönelik betimsel bir analiz yapmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Yaratıcılık, Eğitim Yaşantıları, Yaratıcı Düşünce.

Abstract

Every human come with a hardware and creative talent to the world. The task of education is to find the child's creative side and explore the child's ability and take a proper education in this direction. It is very important to be considered approaches for design of educational experiences about the relationship established between education and the development of creative thinking. The creative thinking can be embodying through artistic activities in other words, it is possible to expression in the process of training experiences. Supported by educational experiences with art activity promotes creativity, the skills and perception. Students will begin to take pleasure from art with the experience gained in the process of art education and explore areas for reflect the creativity through art. Performative experience that makes it possible for art education can be provided to the student's focus is in position, the entire process takes place in an active way, it can show the courage to exhibit new ideas and flexible attitude towards life. At this point, the most important task falls to educators. Educators should directs the child to engage in creative pursuits, he should not be rigid, restrictive and complicate while doing this orientation, in contrast, he should provide sufficient flexibility to the child for consider creative in devising solutions when faced the problems. This statement formed the starting point of this study, we aimed to make a descriptive analysis of the effects of the creative thinking of the possibilities offered to individuals of arts education experiences.

Keywords: Art Education, Creativity, Experiences of Education, Creative Thinking.

Giriş

Yaratıcılık Olgusu Üzerine

İnsanoğlu bütün çağlarda kendini aşmak, var olanı değiştirmek ve iyileştirmek arayışına girmiştir. 20. yy. başlarından itibaren yaşanan çok yönlü değişimler, hızlanan makineleşme, teknolojinin baş döndürücü hızı toplumların yapısı değiştirmiş, toplumsal anlayışların farklılaşmasına sahne olmuştur. 21. yy. bu anlayışı yaratıcılık ekseninde şekillendirmiştir. Yaratıcılık kavramı, gelişmiş toplumlar için üzerinde araştırma yapılması, anlaşılması ve sürekli olarak yaygınlaştırılması gereken bir konu olmuştur. Çünkü yaratıcılık, eleştirel bir tavır edinmeyi, daha önce düşünülmemişi var etmeyi, bilinenin dışında ve farklı olabilmeyi gerektirir. Yaratıcılık, günümüz dünyasında toplumsal alanda ve tüm meslek gruplarında olumlu gelişmeler için ön şart konumundadır.

Pek çok düşünür ve araştırmacı yaratıcılığı tanımlamaya girişmiştir. Yaratıcılık kavramının batı dillerindeki karşılığı 'Kreativitaet, creativity'dir. Latince 'creare' sözcüğünden gelir. Bu sözcük, doğurmak, yaratmak, meydana getirmek' anlamındadır: devingen, dirik (dinamik) bir süreç olma niteliği sözcüğün anlamında saklı bulunmaktadır (San, 2004: 18). Torrance (1972: 5); yaratıcılığı bir sezgi süreci olarak benimsemiş, "boşlukları, rahatsız edici öğeleri sezip, bunlar hakkında düşünüler geliştirmek ve yeniden sınamak" gibi sözlerle tanımlamış; Karayağmurlar (2007: 27); yapma-bozma, sınama-yanılma gibi öğrenme yöntemlerini sürekli kullanan, bilinenle yetinmeyen, kalıpların dışında, özgün olanı bulma, kendinin kılma (öznelleştirme) etkinliği olarak da değerlendirmiş, Bartlett "ana yoldan ayrılma, deneye açık olma, kalıplardan kurtulma" diye anlatmış, Getzels ise "ister bilimde, ister başka bir alanda olsun yaratıcılık sezgi ve akılcı imgelemin ve çözümlenme yetisinin, hayal kurma ve denetleme ile düşünmenin iraksak ve yakınsak

yönlerinin birliğine dayanır" diyerek ifade etmiştir (San, 2004: 14). Tüm bu açıklamalardan yola çıkarak yaratıcılığın bir çok zihinsel ve duygusal etkinlikte, çalışma alanında sıklıkla konumlandığı anlaşılmaktadır.

Yaratıcılık; Çellek'in (2002) ifadesiyle dünyayı, kendimizi değiştirme eylemliliğidir. Bireylerin ve toplumların karşılaştığı amansız sorunlara alışılmışın dışında, farklı, etkili ve hatta eğlenceli çözümler üretilmesi yaratıcı tavırla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle yaratıcılık, günümüz insanın en çok ihtiyaç duyduğu yaklaşımlardan biridir (Yolcu, 2012). Yaratıcılık kavramının, akla ilk etapta "ayrıcılık ve farklılık yaratan insan" kavramını getirmesi ve günümüzde her türlü meslek grubunda yaratıcı insanlara ihtiyaç duyulması sebebiyle son dönemde bakışlar, eğitim sistemleriyle yaratıcılık kavramının ilişkisine çevrilmiştir (Tütüncü, 2006). Bu bağlamda eğitimin, toplumu istenilen yönde değiştirebilme potansiyelinden yararlanılmalıdır.

Eğitim, insanlardaki davranış değişikliklerini toplumun istekleri doğrultusunda yapmak için uyumlu insanlar yetiştirmeyi hedefler. Bu yaklaşım bir çelişkiyi de içermektedir. Çünkü gelişim yolunda büyük bir hız kazanan insanlık gelişimini herkesten farklı düşünebilen yaratıcı insanlara borçludur. Geleceğin toplumları yalnız yaratıcı bireylere gereksinim duyan toplumlar olmayacak, aynı zamanda kendileri de "yaratıcı" olan toplum olacaktır. (Karayağmurlar, 1990: 265). Karayağmurlar'ı destekler nitelikte Aral'a (1999: 11) göre çağdaş eğitim anlayışı, bilgi aktarımı ile birlikte beceri kazanmayı, ilgi ve yetenekleri geliştirmeyi, bireyde var olan yaratıcılık yeteneğini ortaya çıkararak, topluma yapıcı, yaratıcı ve üretici kişiler kazandırmayı, gerek bilim ve teknikte, gerekse düşünsel, sanatsal ve kültürel alanda yeni ürünler ortaya çıkaran toplumlara ulaşmayı amaç edinmektedir. Eğitim, bu amaçlarına ulaşma yolunda çeşitli yöntemlerden yararlanır. Bu yöntemlerden biri de bireyin sanat yoluyla eğitilmesidir. Bireyin mesleği, kişilik özelliği, zeka alanı veya sosyal konumu ne olursa olsun sanat aracılığı ile yaratıcı tavra sahip olabilir, bu tavrı hayatına yansıtabilir. Benzer şekilde Yetkin (1979: 126); insanın çevresine körü körüne uymak için değil, kendi ihtiyacına göre çevreye biçim vermek için yaşadığını, eğitimin; soyut zaman dışı bir amaçla uğraşmadığını, evrensel pedagojik bir ilkeyi aramadığını, mekanikleşmiş maddeci bir toplumda insanı insanlıktan çıkaran, gerçek kişiliğinden uzaklaştıran her şeye karşı dikkatle korunmak zorunda olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca sanatın insanın oluşumundaki yaratıcı yerinin yeterince anlaşılmadığını belirterek, sanatla amaçlananın insanı yabancılaşmadan ve psikolojik çöküntüden kurtarmak olduğunu böylece insanın, içindeki yaratıcı potansiyeli ortaya çıkarıp, tam insan olabileceğini belirtmiştir.

Yaratıcılık temel olarak ortaya çıkan sorunlara farklı ve hızlı çözümler bulma becerisi olarak ifade edilebilir. Ortaya çıkan sorunlara özgün yanıtlar, karşılıklar bulma davranışı yaratıcılıktır. En başından belirtmek gerekir ki her insan yaratıcıdır, uygun biçimde geliştirilmesi durumunda yaratıcı davranış ortaya çıkacaktır. Hızlı düşünme ve düşünceler arasında ilişkiler kurma becerisi yaratıcı davranışın yaşam pratiğine en fazla yansıyan özelliklerindedir. Bu bağlamda her insanın belli bir düzeyde yaratıcı olduğu kabul edilebilir. Asıl problem insanda var olan bu yaratıcılık potansiyelini geliştirebilecek ortamları var edebilmektir.

Yaratıcılık insanın sahip olduğu en temel yetilerden biridir. İnsan, yaratıcı güçlerle donanmış olarak dünyaya gelir. Bu güçler insanın kendisini ve içinde yaşadığı doğal çevreyi, yaşamı tanımaya ve anlamaya yöneliktir. İnsanın yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılması bir bakıma yaşamın anlam kazanmasıdır. Bu da bireyin estetik eğitimi ile sağlanabilir (Tütüncü, 2006: 15). Estetik eğitimin gerçekleşmesi ancak sanat ve sanat eğitimi ile mümkün olacaktır.

Günümüzde sanat eğitimine duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Örgün ve yaygın eğitimde estetik yargıya sahip bireyler yanında, kendisini ve çevresini de değiştirebilen yaratıcı insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle bireylerin yetişmesi ancak uygun ve eşit eğitim olanaklarının sunulması ile gerçekleşebilir. Burada da görüldüğü gibi sanat eğitiminin asıl görevi, yaratıcı bir etkinlik olan sanat deneyimi içinde kişiyi bir bütün olarak yetiştirmektir. Herbert Read, eğitimin amacı " sanatçılar yetiştirmektir" der (Karayağmurlar & Tan, 2003: 77). Elbette burada belirtilen gerçek sanatçıdan çok, üretebilen ve düşünebilen kişiliğin oluşturulabilmesidir.

Sanat Eğitimi ile İlişkisi Bağlamında Yaratıcılık

Yaratıcı sürecin gelişimi ile eğitim arasında kurulan ilişkide eğitim yaşantılarının tasarımı ve bu tasarımda göz önünde bulundurulması gereken yaklaşımlar oldukça önemlidir. Eğitim yaşantıları sürecinde yaratıcı düşüncenin sanatsal etkinlikler yoluyla somutlaşması diğer bir ifadeyle dışavurumu mümkündür. Yani sanat etkinlikleri ile desteklenmiş eğitim yaşantıları yaratıcılığın, becerilerin, algının ve kapasitenin gelişmesini sağlamaktadır.

Günümüzde yaratıcılık tanımsal sorunlar içermez; ancak yaratıcılık performansının değerlendirilebileceği yeni kriterler, ölçütler, koşullar ve motivasyon biçimlerinin kuramsal temellerinin inşasına ilişkin problemlerin incelenmesi ya da araştırılması gerekmektedir. Çünkü böylece yeni yaratıcı süreçlerin kısırtılması ve desteklenmesi mümkün olacaktır. Kısaca daha çok yaratıcılığı geliştiren ve yaratıcı yeteneklerin ortaya çıkmasını sağlayan şartların oluşturulmasına yönelik kuramlar üzerinde

durulmalıdır (Baltacı, 2013: 34). Söz konusu kuramların sanat eğitimi yaklaşımları içerisinde yer bulması ile yaratıcı sürecin başlaması ve algısal becerilerin gelişmesi olasıdır.

Birey, çevresel uyaranlardan duyumsadıklarını kendinde var olan ve geliştirilmeye açık yaratıcı tavrı ve sosyal deneyimleri ile birleştirerek sanatsal ifade örüntüsünü oluşturur. Bu şekilde sanat performansları yoluyla yaratıcı düşünceyi görünür kılmak mümkün hale gelirken, yaratıcı düşüncenin gelişimi ve diğer disiplinlere transferi de olanaklı hale gelir.

Çocuğa yaratıcılığını özgürce sergileyebileceği bir ortam sunması bakımından sanat eğitimi oldukça önemlidir. Her insan dünyaya yaratıcı bir donanımla ve yetenekleri ile gelir. Eğitiminin görevi çocukta yaratıcı yanları bulmak ve yeteneklerini keşfederek bu doğrultuda uygun bir eğitimden geçirmektir. Nesnel olanın katı ve değişmezliğine değil, öznel olanın esnekliğine ve özgürlüğüne kapı aralaması bakımından sanatsal etkinlikler, okulöncesinden başlayarak çocukların yaratıcılığını besleyen etkinliklerdir (Yolcu, 2012). Benzer şekilde Aral (1999: 12) sanat eğitimi ile yaratıcılık ilişkisini belirleme amacıyla, konservatuar öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında, Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'ni kullanmış ve bu test uygulaması ile ettiği sonuçlara göre sanat eğitimi alıp almamanın, uğraşılan sanat dalının yaratıcılık boyutlarında anlamlı bir farklılığa neden olduğunu saptamıştır.

Sanat, insanın yaratıcı yetisini en özgür şekilde ifade ettiği bir alansa, insanın eğitim sürecinde, sanat eğitimi yoluyla, bu yetinin geliştirilebileceği kuşku götürmez bir gerçektir. Çocuğun doğal gelişimini, estetik gelişimini sağlamak için sanat eğitimi kaçınılmaz eğitim türlerinden biridir. Yaratıcılığın sanat içindeki durumuna yetenek bağlamında yaklaşan May (1994: 63-66) karşılaşma olayından bahsetmektedir. Yaratıcı edimde dikkatimizi çeken ilk şey bir karşılaşma olmasıdır. Karşılaşma kavramı yetenek-yaratıcılık arasındaki önemli ayrımı da daha net kılmamıza yarayacak. Yetenek nörolojik karlılıklara sahip olabilir ve bireye verilen bir şey gibi ele alınabilir. Bireyin kullansa da kullanmasa da yeteneği olabilir; yetenek bireyde şu ya da bu olarak ölçülebilir. Ancak yaratıcılık sadece edimde görülebilir. Söz konusu edim sanatsal ifadede somutlaşabilmektedir.

Yaratıcılık, amaçları açısından sanat ve sanat eğitimi ile bütünleşmiş bir yapıdadır. Ancak yaratıcılık, bir insan davranışı olarak sadece sanatsal etkinliklerde ortaya çıkan bir durum değildir. İnsanın dış gerçeklikle ilişkisinde yeniyi yakalaması, ortaya çıkan sorunları özgün çözümlere kavuşturması, nesnel dünyadaki dengesizlikleri ya da kendisi ile dış dünya arasında ortaya çıkan dengesizlikleri dengelemek için yeni düzenlemelere girmesi ve gerçekliğe yeniden biçim vermesiyle ortaya çıkan bu davranış, bütün insanlarda az ya da çok bulunduğunu var saydığımız yaratıcı davranıştır. Bu eylem "yaratıcılıktır" (Karayağmurlar, 1990). İnsanların olumlu ve uyumlu bir yaşam süreci yürütebilmelerinin temel gereği özgür yaratımlarını sürdürebilmeleridir. Burada tanımlanan yaratıcılık, yaşamın ve şartların tüm değişkenliklerine karşın, yeni başa çıkma yolları bulabilmeye ve bulunan bu yollarla uyumu sağlayabilmeye hizmet eden üretkenliktir. Yani tek başına sanatsal yaratıcılıkla sınırlı değildir. Uyuma hizmet eden bu yaratıcılık *spontanite* olarak kavramlaştırılır. İnsanların uyumlu yaşamlarını sürdürebilmeleri için sürekli bir yaratıcılık süreci içinde olmaları zorunludur ve bu yaratıcılıklarını ne kadar özgür kullanabilirlerse o denli uyumlu olmaları mümkündür. Özgürlüğün kısıtlanması kişinin kendi yaratımlarıyla yeni çözüm yolları bulmasını engeller ve bu engelleme iki tür çözümü birlikte getirir. Bunlardan birincisi boyun eğmedir. Kişi kendi çözümleri ile uyum sağlayamadığından başkalarının benzer durumlarda kullandığı yollara boyun eğerek, başkalarını taklit ederek uyumunu sağlamaya çalışacaktır. Böyle çözümlerin sık kullanılması, kişinin kendi yaratıcılığının eseri olacak kişilik özelliklerinin silinmesine ve başkalarının ya da toplumun ortak değerlerinin zorladığı özellikleri özümseyerek, giderek kendisine yabancılaşan bir kişilik geliştirmesine yol açacaktır (Demiray, 2013). Oysaki yaratıcı kişilik özelliğinde asla taklit etme, var olanı tekrarlama ve çözümsüzlük yoktur. Zaten yaratıcı birey, yaşam pratiği içerisindeki mevcut sorunlara özgün çözümler bulabilen bireydir. Bu aynı zamanda bir zeka alanının varlığını da gerektirir.

Zeka ile yaratıcılık arasında kanıtlanmış bir ilişkinin varlığından söz edilememektedir. Ancak her ne kadar bu ilişkinin kanıtlanabilirliğinden söz edilemese de zeka ve yaratıcılık arasında belirli bir ilişki vardır. Ancak ayrımı belirleyen kesin testler, ölçütler yoktur. Bu konuda Yolcu (2012), yapılan araştırmalarda sınavlarda başarılı, zeka testlerinde de yüksek düzeyde zeki bulunan bazı öğrencilerin çeşitli alanlarda özgün, yeni düşünceler ortaya koyamadığını saptadığını belirterek; farklı yaratıcılık düzeylerinde olan çocukların kişilikleriyle, okul başarılarıyla ilgili bulgular, çocukların IQ'leri arasında farklar bulunabileceğini, fakat yaratıcılığın bunlardan anlaşılamayacağını, bu yeteneğin çok üstün yaratıcılıkla "bir miktar yaratıcı olmak" arasındaki farkın, açıkça görülen bazı özelliklerle anlaşılabilceğini ortaya koymaktadır.

Yaratıcı Düşünce ve Çocukluk Dönemi

Yaratıcılığın birçok tanımından biri de şöyledir: "Anayoldan ayrılma, kalıplardan kurtulma ve deneye açık olma". Tam da bu tanıma uygun davranışlar sergilemeye uygun bir organizmaya sahip olan çocuklar, yaratıcı davranışın önemli bir ögesi olan 'esneklik'i gösterebilme cesaretine sahiptirler. Bir başka

deyişle çocuklar, birçok davranışta olduğu gibi, sanatsal etkinliklerinde de esnek yaklaşımlarla nesnel olanı öznel olanla değiştirebilme rahatlığını gösterirler. Bunun en temel nedeni, hala öğreniyor olmaları ve nesnel-olaylar arasındaki ilişkiyi tam olarak algılayamamalarıdır. Fakat bu, onlar için bir eksiklik değil, daha özgürce ve özgün davranmalarına kapı aralayan bir durumdur (Yolcu, 2012). Tütüncü'ye (2006) göre de içinde yaşadığı dünyanın yeniliklerini yakalamaya çalışan ve henüz eğitimin konformist sınırları içine sığmamış olan çocuk özellikle yaratıcıdır. Çünkü toplumsal konformizm (uygunluk) ve ortalamadan sapma korkusu, yaratıcılığın engelleridir.

Yaratıcılık yetisinin amacı kendi içinde bir tavır olarak yansıma fırsatı bulduğu en uygun dönem çocukluk dönemidir. Çünkü çocuk oyun ve resim etkinliğini auto-telos (amacı kendi içinde) bir tavırla gerçekleştirir. Çocuk için oyun oynama ve görselleştirme uğraşı içtepisel bir dürtüdür. Bu iki içtepi çevresel uyaranlarla desteklendiği takdirde çocuk için haz alınan ve duyuşsal, psikomotor ve bilişsel süreçleri geliştiren etkinliklere dönüşür. Oyun ve görselleştirme süreçlerinin motive edildiği çocuklar gelecek yaşantılarında karşılaşacakları durumlar için daha donanımlı hale gelir. Bu yüzden yaratıcı yetilerle donanmış bir toplum oluşturma amacı, ancak çocukluk dönemi boyunca sunulan özgür, kısıtlanmamış yaşam ortamlarıyla gerçekleşebilir.

Günümüzde sanat pedagojisinin en temel problemi, sanatsal eğitim süreç ve kapsamalarının daraltılması, herkesin sanat öğrenmesi ya da yapması noktasında değil, daha çok her çocuğun sanatı tanınması ve sanatın yetenek ve yaratıcılık sınırlarını fark etmesi olmaktadır. Böyle olunca sanatsal pratiklerle çocuğun sanata dönük potansiyelleri ile eylemlerini birleştirmek söz konusu olacaktır (Baltacı, 2013: 56). Öğrenci sanat eğitimi sürecinde edindiği deneyimlerle sanattan haz almaya başlayacak, sanat kanalıyla yaratıcılığı yansıtabileceği alanlar keşfedecektir.

Bireyin kişiliğinin büyük oranda şekillendiği evre olan çocukluk döneminde maruz kalınan aile yaşantılarının niteliği oldukça önemlidir. Çünkü yaratıcılığın gelişmesinde okul dönemine dek, hemen hemen bütün sorumluluk anne ve babaya ve ailenin diğer üyelerine düşer. Çoğu ebeveyn, çocuğun zengin hayal gücünün ürünü olarak geliştirdiği merak duygusunu baskılamak için elinden gelini yapar. Bunu çocuğun her durum ve olay karşısında sorduğu soruları geçiştirerek ya da bir daha sormasını engelleyerek yapar. Yolcu (2012) çocuğun soruları karşısında verilmemesi gereken cevapları şu şekilde ifade etmiştir. "Git başımdan! Görmüyor musun, meşgulüm?"; "Benim canımı sıkmayı bırak; öğretmenine sor!"; "Boşver canım! Bırak ne olursa olsun, seni ilgilendirmez"; "İşine bak! Seni ilgilendirmeyen şeylere burnunu sokma!"; "Mucit kesildin başımıza! Saçma şeylerle uğraşıp durma". Bu merak, soru sorma, araştırma ve fikirleri deneme isteği bastırıldığı zaman çocukta, yanlış bir ben algısı, öğrenme güçlülüğü, davranış problemleri, nörotik çatışmalar ve psikozlar oluşur (Tütüncü, 2006: 46). Bu şekildeki cevapların aynı zamanda çocuğun yaratıcılığını engelleyeceği, merakını zayıflatacağı ve pasif bir kişilik geliştirmesine neden olacağı açıktır. Oysaki çocukların kendilerini ifade etmelerinin desteklenmesi, bunu sağlayacak ortamların da çeşitlendirilmesi gereklidir. Çocukların yaratıcılığını etkileyen bir diğer ana etmen de eğitimidir. Çocukta yaratıcılık yetisini ortaya çıkarmayı amaçlayan bir eğitim modelinde çocuğu cesaretlendirici ve özgürleştirici bir yaklaşım izlenmelidir.

Bireyin sahip olduğu yaratıcılık potansiyelinin ortaya çıkarılmasında en büyük görevlerden biri de eğitimcilerde düşmektedir. Covington (1967: 29), eğitimcilerin bireyi yaratıcı uğraşlar için yönlendirmesi gerektiğini, bu yönlendirmenin sınırlandırıcı, zorlaştıran ve katı bir yaklaşımla yapılmaması gerektiğini aksine bireyin karşılaştığı soruna çözüm üretirken yaratıcı olabilmesi için yeterli esnekliğin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Sanat eğitimcisi, öğrencisine risk alabileceği, yaratıcı üslubunu korkusuzca sergileyebileceği bir ortam sağlamalıdır.

Sanat eğitiminin mümkün kıldığı performatif deneyimler ile öğrencinin odak konumunda olduğu, tüm süreçte aktif bir şekilde yer aldığı, yeni bir fikir ve tavır sergileme cesareti gösterebildiği esnek yaşantılar sağlanabilmektedir. Bu eksende tasarlanan eğitim yaşantılarının bireysel farklılığa ve çeşitli zeka alanlarına sahip öğrencilere hitap edebileceği düşünülmektedir. Sanat eğitimi yaklaşımlarının bireysel farklılık gözeterek tasarlanması konusunda Baltacı (2013: 24), eğitimcinin tüm öğrencilere aynı enstrümanla gitmesinin ve aynı motivasyonu kullanmasının uygun olmayacağını, bireylerinin yaratıcı tavırları arasındaki ayrımların farkında olunmasının ve her birey için ayrı ayrı yaklaşım benimsenmesinin gerektiğini belirtmektedir.

Çocukların yaratıcı yetilerini geliştirmek için verilen sanat eğitiminde dikkat edilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Aksi takdirde sanat etkinlikleri bile yaratıcılığı engelleyen durumlara neden olabilir. Çocuğun ifadesi ile ilgili sınırları aşmak için uygun malzemeler vermek her zaman çok önemlidir. Örneğin en tehlikeli şeylerden biri ince uçlu kalemlerle çocuğun resim yapmasıdır. Çocuğa büyük ebatla bir kağıt verip ince uçlu bir kalemle resim yapması istenirse bu onun yaratıcılığını büyük oranda engeller. Yaratıcılığın engellenebileceği bir diğer sanatsal etkinlik ise boyama kitaplarıdır. Çocukların, kendi keşiflerini yapmaları gereken bu dönemde çalışma kitaplarının ve üzerinde kalıp şekilleri barındıran çalışma

kağıtlarının okullarda yaygın olarak kullanımı şaşırtıcıdır. Sedlak çalışma kağıtlarını, en yanlış kullanılan eğitici materyaller olarak belirtmiştir. Eğitici desteğinin az olmasına rağmen çalışma kağıtları eğitimin ilk dönemlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunların içinde özellikle çocukların boyamaları için oluşturulan klişe resimler kullanılmaktadır. Okulöncesi ve ilköğretimin ilk sınıflarında olan çocuklar için, çalışma kağıtları kullanmak eğitimsel bir zorunluluk olarak düşünülse de, bu yaş grubu çocuklarının kendi çizimlerini oluşturma güdüsüne sahip oldukları unutulmamalıdır (Karaca, 2011: 90). Çocukların çizgisel gelişim evrelerine uygun, bu evrelerde sahip olunması muhtemel sınırlar ve beceriler göz önünde bulundurularak tasarlanan sanatsal etkinliklerle, bireyin sanat yoluyla eğitilmesi ve yaratıcı özelliklerle donanması mümkündür. Söz konusu sanatsal etkinlikler öğrenme gücünü çeken çocukların eğitiminde de anlamlı etkiler yapabilmektedir. Bu konuda Striker (2005), yaratıcı sanat etkinliklerinin öğrenme gücünü yaşayan çocukların eğitilmesinde faydalı olacağını belirterek, kopya ve şablon şekil yaratımlarının olumsuz ve yaratıcılığı engelleyici etkisi olacağını ifade etmektedir. Çocukta var olan yaratıcı düşünce sistemlerini aktif kılabilecek dışavurum alanlarının yaratılması oldukça önem arz etmektedir.

Sonuç

Günümüzde eğitim, bireyin kişilik gelişimine etki eden algı, tutum ve davranış örünümlerini yönlendiren yaratıcı potansiyeli sanat destekli öğrenme yaşantıları yoluyla açığa çıkarmaktadır. Sanat, yaratıcılığın izlerini, varlığına yönelik bulguları en somut şekilde görme olanağı sunan alanlardandır. Sanat eğitimi, bireyin kişilik özelliklerinin gelişimine, topluma ve değişime uyum sağlama sürecine, duyuşsal ve zihinsel becerilerine olumlu etkileri ile okul öncesi dönemden başlayarak bireyin hayatının tüm sürecinde yer alması gereken bir paradigmadır. Bireyin yaratıcı bir tavra sahip olması için çocukluk döneminden itibaren yaratıcı çabaları desteklenmeli, bu doğrultuda yönlendirmelerde bulunulmalıdır.

Öğrenciyi kalıplara sokmaya çalışmayan, yaratıcılığı öğretmekten çok bireyde var olan yaratıcılık potansiyelini ve eğilimini açığa çıkarmak amacıyla olan ve öğrenciyi bu yönde kanalizasyon eden sanat eğitimi yaklaşımları yaygınlaşmalıdır. Bu bağlamda sanat eğitimcisinin görevi öğrencinin yaratıcılığını ortaya çıkaracak yaratıcı etkinlikler tasarlamaktır. Eğitimci yaratıcılığın ürüne dönüşme sürecine sahne olan etkinliklerin fiziksel ve mental koşullarını sağlamakla yükümlüdür.

Ancak Türkiye eğitim sisteminde, öğretmenlerin maruz kaldığı müfredat, denetim ve idari kadro sınırları içinde bulabildiği kısıtlı alanda mümkün kılacakları yaratıcı öğrenme ve dışavurum ortamlarının ne kadar az olacağı ortadadır. Ayrıca bu esnekliğin sağlanması durumunda da öğretmenin öz yeterliliği ve mesleki becerisi tartışılacaktır. Diğer bir deyişle yaratıcı bir neslin oluşması için yaratıcı öğretmenlere, bu yaratıcı öğretmenlerin çalışması için de yaratıcılığa izin veren eğitim sistemlerine ihtiyaç vardır. Hem öğretmenin hem eğitim sisteminin yaratıcılığın en güçlü zemini olan özgürlük duygusunu beslemesi gerekir. Eğitim yaşantısı sürecinde özgür olduğunu hissedemeyen öğrenci yaratıcı bir kişilik özelliği gösteremeyecektir.

KAYNAKÇA

- ARTUT, Kazım (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ARAL, Neriman (1999). "Sanat Eğitimi - Yaratıcılık Etkileşimi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 15, s. 11-17.
- BALTAÇI, Hasan (2013). *Çocuğun Yaratıcılık Performansında Görsel Değerlerin Yeri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- COVINGTON, MARTIN (1968). "Teaching for Creativity: Some Implications for Art Education", *Studies in Art Education*, S. 9, s. 18-32.
- ÇELLEK, Tülay (2001). "Yaratıcılık Ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu", *Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi*, S. 41, s. 18-19.
- DEMİRAY, Sadettin (2011). "Psikoestetik", *Us Düşün ve Ötesi İnternet Dergisi*, <http://www.usdusunveotesi.net/yazilar2.asp?yno=85&bant=9&katno=9>. (Erişim Tarihi: 02.10.2013).
- KARACA, Gülin (2011). "5-8 Yaş Aralığındaki Çocuklarda Stereotip (Klişe Resim) Kullanımı", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 4, s. 86-93.
- KARAYAĞMURLAR, Bedri (2007). *Okul Öncesi Resim Öğretimi*, Ankara: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- KARAYAĞMURLAR, Bedri & TAN, C. Arzu (2003). "Sanat Yoluyla Eğitim Kuramının Eğitim Üzerindeki Etkileri", *KKEFD*, S. 8.
- KARAYAĞMURLAR, Bedri (1990). *Sanatta Yaratıcılık ve Eğitim*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MAY, Rollo (2001). *Yaratma Cesareti*, Çev: Alper Oysal, İstanbul: Metis Yayınları.
- SAN, İnci (2004). *Sanat ve Eğitim*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- SAN, İnci (1979). *Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık*, Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- STRIKER, Susan (2005). *Çocuklarda Sanat Eğitimi*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- TÜTÜNCÜ, Serap (2006). *İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanışına İlişkin Bir Durum Çalışması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YERLİKAYA, Halil (2006). *Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Temel Tasarım Dersinin Yaratıcılığa Katkıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- YETKİN, S. (1979). "Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri", *İstanbul E.F. Dergisi*.